

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ*

Олександр Зайківський,
старший науковий співробітник НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України
ID ORCID: 0000-0002-7377-9276

Розглянуто основні положення законодавства України, що визначає державну політику у сфері національної безпеки та оборони, стосовно врегулювання питань забезпечення обороноздатності держави. Досліджено роль інтелектуальної власності в усіх складових системи забезпечення обороноздатності України. Зазначено важливість забезпечення охорони інтелектуальної власності в процесі здійснення заходів з підвищення обороноздатності держави та необхідність удосконалення відповідного законодавства. Запропоновано рекомендації з удосконалення нормативно-правового забезпечення національної безпеки та оборони з метою вирішення проблемних питань інтелектуальної власності в цій сфері.

Ключові слова: обороноздатність, інтелектуальна власність, нормативно-правове забезпечення

Постановка проблеми. Одне з головних завдань кожної держави полягає в захисті від зовнішньої воєнної агресії, тобто в забезпеченні оборони своєї країни від посягань із застосуванням воєнної сили з боку іншої держави. Лише виконання цього завдання дає можливість подальшого розвитку всіх сфер суспільного життя.

У цьому переконалась на власному гіркому досвіді й наша держава. Уже сім років як саме оборонна сфера стала однією з найважливіших складових забезпечення національної безпеки та незалежності.

Конституція України встановлює, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є най-

важливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України» [1].

Вирішення питань реформування не лише Збройних сил України (ЗС України), а насамперед усієї держави, модернізації та переозброєння української армії стало життєвою необхідністю. Тільки вирішення цього питання дасть

Олександр Оністрат,
старший науковий співробітник,
кандидат технічних наук
ID ORCID: 0000-0001-5730-6738

* Початок. Продовження в наступному номері.

змогу піднести обороноздатність нашої держави на належний рівень для збереження її незалежної.

Забезпечення воєнної безпеки значною мірою залежить від оснащення ЗС України сучасними видами та зразками озброєння та військової техніки (ОВТ), розробленими на основі об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ).

Саме у військово-технічній сфері створюються ОПІВ, що належать до сфери національної безпеки і оборони, і держава зобов'язана забезпечити їх захист від неправомірного використання. Це дасть можливість підвищити конкурентоздатність вітчизняного оборонно-промислового комплексу (ОПК) і унеможливить претензії будь-кого при масовому виробництві ОВТ для власних потреб і на експорт, що напряму впливає на обороноздатність. Вказане потребує належного захисту прав інтелектуальної власності у процесі власного виробництва та військово-технічного співробітництва (ВТС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Національна безпека останнім часом усе більше перебуває у сфері інтересів науковців, які досліджують проблемні питання її забезпечення, що цілком зрозуміло з огляду на гібридну агресію, розв'язану проти нашої країни. Розглядаються всі складові національної безпеки: економічна, оборонна, наукова, гуманітарна, соціальна тощо.

Проте існує одна сфера суспільного життя, у якій особливо важливо врегулювати проблемні питання інтелектуальної власності — сфера національної безпеки і оборони. Саме в ній найбільш яскраво проявляється вплив інтелектуальної власності на національну безпеку та обороноздатність.

Незважаючи на різні підходи та погляди на ці питання, учені погоджуються з тим, що інтелектуальна власність відіграє все більш значну роль у сфері національної безпеки, особливо в забезпеченні обороноздатності держави. Акцентують увагу й на значних викликах і

загрозах, оскільки проблемні питання стосовно інтелектуальної власності не вирішуються на державному рівні.

Протягом останніх років питання визначення можливих шляхів підвищення обороноздатності держави перебувають у фокусі досліджень провідних українських науковців, серед яких В. Бадрак, М. Бегма, В. Горбулін, Я. Жаліло, С. Жук, В. Ліпкан, О. Мельник, І. Оніщенко, О. Свергунов, М. Сунгуровський, А. Сухоруков та інші, що свідчить про значний науковий інтерес до цієї проблематики.

Вагомий внесок у дослідження процесу розроблення ОВТ зробили вчені Б. Демидов, В. Буренок, А. Івлєв, В. Корчак, А. Довгополий, М. Мітрахович. Питання вдосконалення ВТС перебувають у фокусі досліджень провідних українських науковців, серед яких В. Горбулін, В. Бегма, В. Бадрак, О. Свергунов, О. Шевченко, Б. Щеглюк та інші.

Питання вдосконалення ВТС досліджували такі вітчизняні та іноземні фахівці як В. Артяков, В. Бадрак, В. Бегма, С. Бондарчук, В. Горбулін, В. Зубарев, О. Їжак, В. Копчак, Ю. Малишенко, О. Свергунов, С. Чемезов, А. Шевцов та інші.

Однак більшість фахівців зосереджують свою увагу на питаннях удосконалення військово-технічної та оборонно-промислової політики в інтересах забезпечення ЗС України ОВТ, тоді як питання, пов'язані з визначенням ролі інтелектуальної власності в оборонній сфері, залишаються поза увагою.

Проблеми охорони інтелектуальної власності у різних сферах суспільного життя досліджувало багато вітчизняних науковців, зокрема Г. Андрощук, О. Бутнік-Сіверський, В. Геєць, Л. Глухівський, Ю. Капіца, О. Орлюк, П. Цибульов та інші. Водночас питання впливу інтелектуальної власності на забезпечення обороноздатності держави залишаються малодослідженими.

Без теоретичного обґрунтування засад формування державної політики із забезпечення національної безпеки і

оборони держави з урахуванням питань інтелектуальної власності, що впливають та впливатимуть на всі сфери життєдіяльності держави, забезпечити обороноздатність неможливо, що й визначає **актуальність** цієї публікації.

Метою статті є дослідження на основі аналізу нормативно-правових актів і публікацій науковців ролі інтелектуальної власності в процесі підвищення обороноздатності держави.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про національну безпеку України» [2] визначає національну безпеку країни як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз.

Як зазначає О. Полтораков, «пріоритетне значення серед національних інтересів має забезпечення безпеки України, без чого неможливо захистити національні інтереси. Воєнна безпека, мабуть, один з основних компонентів, що характеризують зовнішній аспект національної безпеки держави, забезпечення якої покликані здійснювати збройні сили» [3].

У сучасних реаліях України саме сфера воєнної безпеки, на наш погляд, акумулює в собі як досягнення, так і проблеми інших сфер національної безпеки.

Дослідник В. Колпаков зазначає, що «оборонна безпека гарантується готовністю держави до захисту від зовнішніх воєнних небезпек і загроз, а оборона при цьому виступає як спосіб її забезпечення» [4].

Основи організації оборони встановлює Закон України «Про оборону України» [5]. У законі сформульовано офіційне трактування цих термінів: «оборона України — система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного

захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Обороноздатність держави — здатність держави до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Вона складається з матеріальних і духовних елементів та є сукупністю воєнного, економічного, соціального та морально-політичного потенціалу у сфері оборони та належних умов для його реалізації» [5].

За твердженням Г. Ситника, «головною метою підготовки держави до збройного захисту національних інтересів є досягнення такого рівня обороноздатності, який буде достатнім для стримування інших держав від застосування воєнної сили проти України, а в разі виникнення воєнного конфлікту — достатнього для оперативного переходу держави з мирного на воєнний стан, відсічі збройної агресії, належної організації територіальної оборони України. Цей рівень відображає результат інтегральних зусиль держави, спрямованих на створення достатнього рівня воєнної могутності та зусиль держави у невоєнних сферах. Тобто досягнення раціонального співвідношення зусиль і ресурсів у воєнній та невоєнній сферах для забезпечення належного рівня обороноздатності держави» [6].

Науковці В. Горбулін та О. Свергунов зазначають, що «в державі має бути сформована система, яка здійснювала б організацію та координацію діяльності органів виконавчої влади з питань розробки концепцій, програм і планів у сферах військово-технічного забезпечення оборони країни, мобілізаційної підготовки держави до оборони; розвитку ОПК, науки й технологій на користь забезпечення оборони та безпеки держави; здійснення експортно-імпорتنних поставок продукції оборонного та подвійного призначення» [7].

Синтезувавши вищевикладене, можемо дійти висновку, що визначальними для забезпечення належного рівня обороноздатності держави, на наш погляд, є такі взаємопов'язані напрями:

- формування оборонної політики держави;
- підготовка економіки країни до оборони;
- забезпечення ЗС України ОВТ;
- забезпечення науково-технічного, інноваційного розвитку та охорони інтелектуальної власності.

Роль інтелектуальної власності в підвищенні рівня обороноздатності визначається на етапі формування оборонної політики та проявляється на таких етапах у двох формах: як через вплив на розвиток національної економіки та ОПК, так і безпосередньо через вплив на створення та постачання ОВТ у ЗС України. Далі розглянемо, як це реалізується в нашій державі.

Формування оборонної політики держави. Необхідний рівень обороноздатності держави досягається у спосіб формування та реалізації оборонної політики (ОП), зокрема таких її складових, як військово-технічної (ВТП) та оборонно-промислової політики (ОПП).

Основні положення ОП в концентрованому вигляді визначено в Законі України «Про оборону України» [5]. У ньому зокрема вказано, що підготовка держави до оборони в мирний час включає, серед іншого:

- підготовку національної економіки до дій в особливий період;
- розвиток ОПК, створення сприятливих умов для мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва ОВТ;
- забезпечення ЗС України ОВТ;
- розвиток ВТС з іншими державами з метою забезпечення ЗС України ОВТ, які не виробляються в Україні;
- забезпечення розвитку воєнної науки, формування науково-технічного і технологічного набуtku для створення високоефективних засобів збройної боротьби [5].

Щоб забезпечити належний рівень обороноздатності держави, ці заходи повинні бути спрямовані на створення та впровадження новітніх технологій у всіх сферах, особливо при розробці ОВТ, а це

передбачає створення та використання ОПВ. Ефективність цього процесу в основному залежить від цілеспрямованої державної політики щодо створення сприятливих умов для охорони інтелектуальної власності в ході перетворення інтелектуального потенціалу в конкретний інтелектуальний продукт, а також забезпечення рівних умов для реалізації своїх прав усім учасникам процесу та невідворотності покарання за порушення прав інтелектуальної власності.

Стратегія воєнної безпеки України, затверджена Указом Президента України [7], визначає, що «досягнення цілей державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва здійснюватиметься шляхом формування та реалізації, зокрема, дієвої військово-технічної політики, яка забезпечить оснащення Збройних Сил України, інших складових сил оборони сучасним, побудованим за новітніми технологіями (зокрема вітчизняного виробництва) озброєнням, військовою та спеціальною технікою, космічною технікою військового (подвійного) призначення, сприятиме розвитку національного оборонно-промислового комплексу» [8].

У стратегії акцентується увага на питаннях оснащення ЗС України новим високотехнологічним ОВТ і розвитку воєнної науки, спрямованої на розроблення новітніх систем ОВТ, однак питання інтелектуальної власності оминаються.

Фахівці НІСД зазначають, що одним із головних завдань держави є визначення пріоритетів військово-технічного забезпечення ЗС України, підвищення ефективності діяльності ОПК та розширення ВТС [9].

В аналітичній доповіді НІСД [17] ВТП розглядається як один із складників стратегії воєнної політики держави, як система науково обґрунтованих поглядів з питань розвитку озброєння та національної оборонної промисловості. Значну увагу в доповіді приділено також питанням інтелектуальної власності, хоча певною мірою й опосередковано. Зокрема зазначається, що у США

та інших країнах НАТО, у РФ, КНР, Індії, Бразилії ВТП здійснюється не тільки для підтримання технічного оснащення ЗС на рівні сучасних вимог, а й відіграє роль генератора наукових ідей, інновацій та розроблення нових технологій [9].

Учені акцентують увагу на тому, що ВТП використовується як один з головних інструментів практичної реалізації досягнень науково-технічного прогресу у війсьній сфері та промисловості. Від того, яка в Україні здійснюється ВТП, залежать і рівень технічного оснащення Збройних сил, і можливості ОПК, і ефективність ВТС, що, зрештою, визначає й спроможність самостійно забезпечити оборону держави [9–12].

Як зазначає О. Б. Бутнік-Сіверський, «без охорони і захисту прав інтелектуальної власності неможливо створити нову конкурентоспроможну технологію військового призначення та подвійного використання, яка розробляється за результатами інтелектуально-інноваційної діяльності в науковій та оборонній сферах країни» [13].

Отже, на думку вчених, досягнення основної мети оборонної політики з підготовки держави до збройного захисту щодо розвитку ОПК для забезпечення оснащення ЗС України сучасним ОВТ, розробленим на основі передових досягнень науково-технічного прогресу, неможливе без належної охорони прав інтелектуальної власності. Однак чіткого визначення цієї тези та закріплення її в нормативно-правових документах, що формують оборонну політику, немає.

Підготовка економіки країни до оборони. Підготовка держави до оборони розпочинається з моменту створення самої держави. Цю істину усвідомлювали депутати Верховної Ради України першого скликання, які не повторили помилку своїх попередників з 20-х років, і одним з перших своїх актів прийняли в 1991 році Закон України «Про оборону України» [5]. Цей документ визначив основні напрями підготовки держави до оборони в мирний час, серед яких, зокре-

ма, «підготовка національної економіки, території, органів державної влади, органів військового управління, органів місцевого самоврядування, а також населення до дій в особливий період» [5].

Депутати розуміли, що саме від стану економіки залежить обороноздатність країни.

Наскільки ефективно здійснювалися заходи з підготовки держави до оборони, показав 2014 рік, коли Україна виявилася неготовою до збройної агресії. Це найбільш яскраво підкреслює правдивість афоризму «хочеш миру — готуйся до війни».

Лише після військової агресії керівництво держави стало приділяти більше уваги питанням підготовки економіки і території країни для забезпечення обороноздатності.

Головною метою Стратегії воєнної безпеки України є завчасно підготовлена та всебічно забезпечена всеосяжна оборона країни. Стимування в контексті всеосяжної оборони передбачає готовність сил оборони України, національної економіки, населення та всієї держави до надання відсічі збройній агресії [8]. Тобто найважливішим фактором забезпечення обороноздатності є розвиток національної економіки.

Розглядаючи економічну складову сфери національної безпеки та оборони, фахівці НІСД зазначають, що сучасними тенденціями світового розвитку є широке впровадження досягнень передових науково-технологічних розробок, що надає імпульсу структурним зрушенням в економіці, стимулюючи виробництво нової наукоємної високотехнологічної продукції. Умови глобального ринкового середовища диктують необхідність активізації інноваційної діяльності як найбільш ефективного способу підвищення конкурентоспроможності країни та подальшого її розвитку на інтенсивній основі [10].

Активізація інноваційної діяльності підприємств промисловості сприятиме реалізації її науково-технологічного потенціалу, що виявляється, зокрема, у

підвищенні конкурентоспроможності продукції, яка виробляється промисловими підприємствами на основі використання нових або значно поліпшених способів виробництва, пов'язаних із застосуванням новітніх технологій [14]. Інноваціями ж є правомочна реалізація (упровадження) в господарську діяльність підприємств промисловості ОПВ. Тобто розвиток економіки в сучасних умовах неможливий без вирішення питань охорони і захисту інтелектуальної власності та ефективного управління ОПВ.

Дослідник К. Чигирин акцентує увагу на тому, що питання ефективного застосування інтелектуальної власності набуває особливої актуальності в умовах реформування української економіки. ОПВ, проникаючи в усі сфери суспільства, дають поштовх для дієвого функціонування всіх галузей господарства.

Автор зазначає, що «роль інтелектуальної власності в розвитку будь-якої держави, і особливо України, є недооцінено високою, тому що є потужною можливістю швидкого та якісного розвитку економіки країни. Лише правильне скерування державою потоку нововведень, його патентизація, комерціалізація, надання інвестиційним компаніям пільгових можливостей до фінансування інноваційної діяльності може надати потужного поштовху розвитку економіки у тих галузях, які держава окреслить як провідні» [15].

Отож питання, що стосуються охорони інтелектуальної власності, вийшли на перший план і стали вже не просто юридичними або комерційними. Унаслідок інтелектуалізації сучасної світової економіки вони дедалі більше стають політичною проблемою, пов'язаною з національною безпекою, і потребують стратегічних підходів до їх вирішення. За оцінками експертів, «обсяг продажу на міжнародному ринку наукоємної продукції, що виготовлена на основі використання інтелектуальної власності, досягає до 2,3 трлн дол. на рік» [16].

ОПВ значно впливають на забезпечення конкурентоспроможності товарів та послуг і стають, таким чином, одним з основних факторів економічного зростання. Темпи росту торгівлі товарами, що містять інтелектуальну власність, перевищують темпи росту торгівлі іншими видами власності. Так, світова торгівля ліцензіями на використання промислової власності має зростання до 12 % на рік, у той же час зростання світового промислового виробництва не перевищує 2,5–3 % на рік [16].

Науковці зазначають, що інтенсивність інноваційної діяльності багато в чому визначає на сьогодні рівень економічного розвитку: у глобальній економічній конкуренції виграють ті країни, які забезпечують сприятливі умови для розвитку інтелектуальної власності. Прикладом цьому є те, що в розвинених країнах на частку нових або вдосконалених технологій, продукції, обладнання, які містять нові знання або рішення, припадає від 70 до 85 % приросту валового внутрішнього продукту.

До інновацій відносять нововведення, перетворення в економіці, техніці, соціальній сфері та інших галузях, які сприяють створенню інтелектуальної власності. Ці нововведення визначають науково-технічний прогрес країни та пов'язані з новими ідеями, винаходами тощо [17].

Степан Давимука зазначає, що винахідницька активність національних заявників кожної держави свідчить про рівень її науково-технологічного потенціалу і є одним із ключових індикаторів її технологічної конкурентоспроможності, інноваційної перспективності та інвестиційної привабливості. ОПВ у розвинених країнах ціняться вище, ніж природні багатства, інновації — вище, ніж інвестиції (як фактори економічного зростання). Світовий досвід доводить, що результативна система охорони прав інтелектуальної власності може стати дієвим інструментом розвитку промисловості шляхом наро-

щування запасів технологічних знань та їх обміну між країнами [18].

Українці славляться революційними винаходами, які перевернули уявлення про світ та значно полегшили життя людства. Саме в Україні придумали перший вертоліт, трамвай, штучний супутник Землі, рентгенівський знімок, гіпсову пов'язку та багато інших

корисних речей, без яких нині не може обійтися ціла планета.

Аналіз динаміки надходження заявок на винаходи від національних заявників протягом 2000–2020 років (табл. 1) свідчить про стійку тенденцію їх зменшення. Більш наочно це подамо за допомогою графіка (рис. 1).

Таблиця 1

Показники надходження заявок на об'єкти промислової власності*

Об'єкти промислової власності	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Усього надійшло	19951	24820	29204	35905	33135	39287	46333	50446	50654	42159	46252
Винаходи	7239	8813	10189	12605	5778	5592	5930	6163	5 686	4 812	5 311
Корисні моделі	376	434	622	839	5232	7286	8171	8870	9 602	9 199	10 678
Промислові зразки	1135	1376	1806	2310	1862	2010	2236	2147	2 285	1 669	1 686
Торговельні марки	11201	14197	16587	20151	20263	24399	29996	33266	33 081	26 479	28 577
Топографії ІМС			1	–	2	2	–	9	–	–	–
Географічні зазначення			–	–	1	2	2	6	2	7	4
Міжнародних заявок для патентування в іноземних державах				56	89	60	75	83	75	72	97
Усього надійшло	47202	48579	53764	44142	47816	51 559	53465	54786	57 189	46 032	
Винаходи	5 249	4944	5418	4814	4495	4 093	4 046	3 969	3 852	3 180	
Корисні моделі	10 436	10229	10175	9384	8620	9 559	9 118	9 120	8 459	5 284	
Промислові зразки	1 761	1851	3778	2664	2 080	2 302	2 480	3 042	2 678	2 027	
Торговельні марки	29 756	31555	34393	27280	32 621	35 605	37817	38652	42 194	35 539	
Топографії ІМС	1	3	3	1	–	–	–	–	–	–	
Географічні зазначення	4	3	–	3	3	–	4	3	6	2	
Міжнародних заявок для патентування в іноземних державах	131	121	154	138	130	153	131	143	170	111	

Джерело: *Складено авторами за даними Укрпатенту [19]

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

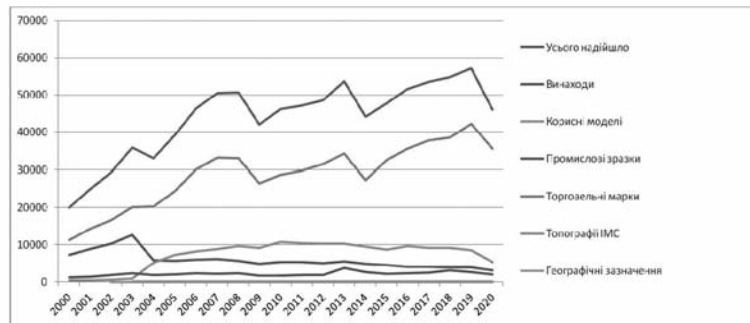

Рис. 1. Надходження заявок на об'єкти промислової власності

Ці висновки підтверджують показники діяльності Укрпатенту у сфері промислової власності за 2020 рік [19].

У 2020 році активність у поданні заявок на ОПВ зменшилася на 19,5 % порівняно з попереднім роком і становила понад 46 тисяч. Активність у поданні заявок на винаходи зменшилася на 17,4 %, корисні моделі — 37,5 %, промислові зразки — 24,3 % і торговельні марки на 15,8 %.

Із загальної кількості поданих заявок 6,9 % становили заявки на винаходи, 11,5 % — на корисні моделі, 4,4 % — на промислові зразки, 77,2 % — на торговельні марки.

Винахідницька активність у промисловості залишається низькою. Промисловими підприємствами подано 190 заявок на винаходи і корисні моделі (проти 271 заявки в попередньому році), що становить 4,8 % загальної кількості поданих заявок.

Станом на 1 січня 2020 року до Державного реєстру патентів України на винаходи внесено 125 455 патентів, з них є чинними 22 440 патентів, до Державного реєстру патентів України на корисні моделі внесено 139 365 патентів на корисні моделі, з них є чинними 36 841 патент [19].

Україна значно відстає за показником зарубіжного патентування. Низькі показники патентування в іноземних країнах свідчать про патентну незахищеність продукції, яка експортується з України, та обумовлюють суттєві ризики її експорту. Винахідництво і раціоналі-

заторство втратили характер масового руху, що ускладнює перспективні можливості розвитку економіки інноваційним шляхом.

Однак зменшується не лише кількість поданих заявок, а й, що важливіше, активність підприємств у впровадженні інновацій. За даними Bloomberg Innovation Index, оприлюдненими 22 січня 2019 року, Україна за рік опустилася в рейтингу інноваційності та випала з ТОП-50 найбільш інноваційних країн у світі. Ще у 2018 році наша країна посідала 46 місце, а на сьогодні — 53.

Особливого значення з економічної точки зору набуває збільшення трансферу технологій як вітчизняної конкурентної переваги. Нині більшість провідних держав вивчає можливі шляхи посилення своєї технологічної конкурентної переваги у світовій економіці. Це актуалізує питання інноваційної діяльності, яка є фактично неодмінною умовою побудови ефективної економіки, конкурентоспроможної на світових ринках.

Отже, необхідність переходу України на інноваційну модель розвитку є незаперечною. Проте такий перехід стримується дією низки негативних чинників, серед яких науковці насамперед виділили відсутність цілеспрямованої та послідовної державної політики інноваційного розвитку, а також незадовільний рівень захисту інтелектуальної власності, що позбавляє стимулів потенційних суб'єктів інноваційної діяльності [20].

Відсутність такої цілеспрямованої державної політики, особливо щодо за-

хисту інтелектуальної власності, не сприяє розвитку національної економіки та забезпеченню її конкурентоспроможності та може призвести до значних фінансових збитків і навіть до загрози національній безпеці, особливо, якщо врахувати величезну шкоду, якої завдає економічне (промислове) шпигунство.

Звертає увагу на цю проблему і М. Ожеван, який зазначає, що «тісний взаємозв'язок і взаємодія національної економіки та національної безпеки ніколи не були настільки очевидними, як у нинішню епоху глобалізації, коли національна економіка, яка бажає бути конкурентоспроможною, має перебувати у стані перманентної «війни» (або ж іншою мовою — гострої конкуренції) за ринки збуту й сировини, за інновації, за доступ до фінансів, за «мізки» талановитих співробітників тощо» [21].

Довідники визначають промислове шпигунство як вид недобросовісної конкуренції, діяльність із незаконного добування відомостей, що становлять комерційну цінність. «Ключове слово в цьому визначенні — незаконного» [22].

Промислове шпигунство, зазвичай, має дві мети:

- отримання інформації конкурентів, насамперед конфіденційної, про стратегічні й тактичні наміри їхнього бізнесу;
- здобуття конкурентної переваги на ринку, через витіснення або знищення конкурента [23, 24].

Історію економічного шпигунства у протистоянні двох світових систем — капіталізму і соціалізму дослідили А. Жарінова, С. Мосов [25]. Зокрема вони наводять інформацію, що «відповідно до доповідей ФБР, у 70-і — на початку 80-их років ХХ ст. значна кількість технологічних секретів американських корпорацій надходила по нелегальних каналах у Радянський Союз. З кінця 70-х років Радянський Союз одержав на Заході більше 30 тис. од. удосконаленого устаткування і близько 400 тис. документів. За оцінками західних спеціалістів, тільки два міністерства — Міністерство обо-

ронної промисловості та Міністерство авіапромисловості — завдяки інформації, отриманої розвідкою, змогли заощадити з 1976 по 1980 роки 6,5 млрд франків, що було еквівалентним річній віддачі від роботи 100 тис. наукових співробітників.

За 2006 рік у Німеччині було зареєстровано 96 тис. випадків промислового шпигунства, що на 18 % перевищило результати попереднього року, а тільки доведений збиток за цими злочинами перевищив 4 млрд євро — такі невтішні підсумки, підбиті німецькою федеральною службою кримінальної поліції. Втім, офіційно доведений збиток становить лише малу частину від реальних збитків, що понесла економіка країни, справжні розміри втрат, яких завдали промислові шпигуни німецьким компаніям, склали близько 20 млрд євро — це майже удвічі перевищує витрати німецького федерального бюджету на освіту і порівнюється з федеральним оборонним бюджетом» [25].

У новітній міжнародній економічній історії теж чимало прикладів порушення патентних прав. Наведемо лише кілька.

У 2016 році фінський виробник телекомунікаційного устаткування Nokia подав позови щодо американської компанії Apple у кілька судів Німеччини і США, звинувативши її в порушенні патентного законодавства. Загалом ішлося про порушення авторських прав на використання 32 патентів, включаючи патенти на технологію виробництва і програмного забезпечення [26].

У 2018 році окружний суд Техасу визнав компанію Samsung Electronics винною в порушенні патенту, що належить патентному бюро Корейського інституту передових технологій, і зобов'язав Samsung виплатити Apple понад 500 млн доларів [27].

Подібний приклад є й у нашій історії. У 2016 році Українська державна компанія «Антонов» виграла судовий спір з російською компанією «Авіакор Авіаційний завод». Згідно з повідом-

ленням, справа стосувалася виплати винагороди (роялті) за використання торговельної марки в ході виробництва і продажу літаків. У рішенні суду від 4 липня 2016 року йдеться, що вимоги ДП «Антонов» на суму понад 2,9 млн доларів США були задоволені і підлягають стягненню [28].

Зважаючи на вказані приклади та іншу інформацію, науковці наголошують на низькій захищеності прав інтелектуальної власності в Україні. «За експертними оцінками, рівень захисту прав інтелектуальної власності в Україні відповідає 93-й позиції з-поміж 129 країн світу та 15-й з 19 позицій серед країн Східної Європи і Центральної Азії. Україна, зокрема, поступається у сфері захисту прав інтелектуальної власності найближчим сусідам, країнам-членам ЄС (Польщі, Румунії, Угорщині). Тенденції тут також є невтішними: в Україні стан захищеності прав власності, за даними Індексу захисту прав власності в Індексі економічної свободи, у 2014–2015 роках був найгіршим за всі попередні роки, а його рівень оцінювався майже удвічі нижче середньосвітового показника. У контексті зазначеного пріоритетами політики у науково-інноваційній галузі залишаються, серед іншого, удосконалення законодавчого поля щодо забезпечення правової охорони інтелектуальної власності у сфері науки і технологій» [29].

За 4 роки ситуація лише погіршилася. У січні 2020 року Україну внесли до списку країн, що порушують права інтелектуальної власності та завдають цим шкоду економічним інтересам Євросоюзу. Такі дані опубліковано в річній доповіді Єврокомісії щодо захисту прав інтелектуальної власності у третій країнах [30].

Україну внесли до країн другого пріоритету. За кількістю порушень та їх наслідками вона поступається лише Китаю, який посідає першу позицію.

У ЄС зазначають, що в Україні є проблеми із законодавчим захистом ін-

телектуального права, а також транзитом контрафактної та піратської продукції на ринки Євросоюзу [30].

Для виправлення цієї негативної ситуації, усунення наявних загроз необхідні активні та цілеспрямовані дії влади з вирішення проблемних питань у сфері інтелектуальної власності. Адже лише «за цілеспрямованих зусиль наявний інноваційний потенціал промисловості України може забезпечити той фундамент, який визначає економічну міць країни» [31].

Наведену тезу підтверджує і В. Савенко, який зазначає, що «для належного рівня економічної безпеки України нині одним із завдань державної політики є вирішення проблем розвитку процесів комерціалізації інновацій та підвищення їх ефективності шляхом усунення загроз, які виникають у сфері інтелектуальної власності. Саме інтелектуальна власність є зв'язуючим елементом у ланцюгу між наукою, що виробляє нові знання та технології, та промисловим виробництвом, де вони впроваджуються. Тому навчитися ефективно управляти інтелектуальною власністю є важливим завданням для підвищення рівня економічної безпеки України» [32].

Тільки ефективна, конкурентоспроможна економіка, що розвивається на інноваційній основі та належній охороні інтелектуальної власності, сприятиме розвитку вітчизняного ОПК, підприємства якого зможуть забезпечити ЗС України сучасними зразками ОВТ.

Розвиток вітчизняного ОПК. Навіть найбільш професійно та морально підготовлений, проте недостатньо озброєний борець не зможе ефективно протистояти озброєному до зубів агресору. Саме тому забезпечення оснащення ЗС України новітніми видами ОВТ належить до основних засад внутрішньої політики у сфері національної безпеки і оборони, визначених Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [33].

Виконання цього надважливого завдання покладається на вітчизняний ОПК.

Оскільки останній є важливим елементом національної економіки, розвиток якої залежить від використання інновацій, то й розвиток підприємств ОПК ще в більшій мірі залежить від інновацій та інтелектуальної власності.

Проте до 2014 року держава не лише не сприяла розвитку ОПК, а й усебічно його знищувала, як і самі ЗС України.

Дослідник В. Бегма акцентував увагу на таких проблемах ОПК: «не оцінено на національному рівні наявні технології виробництва ОВТ та їх цінність (у ракетно-космічній, авіаційній, суднобудівній та інших галузях), можливість використання для розвитку економіки в цілому, тому їх втрата сприймається спокійно» [9].

Фахівці НІСД також зазначали, що «український ОПК значно відстає у розвитку елементної бази мікроелектроніки, мікропроцесорної техніки, нанотехнологій, без чого неможливе створення сучасних зразків озброєння. Наразі фактично відсутня державна підтримка технологічної модернізації підприємств, стимулювання розвитку критичних технологій. Мізерною є частка впроваджених нових технологічних процесів у сфері виробництва озброєння в загальних обсягах освоєних нових технологій» [29].

До основних проблем науково-технологічного розвитку ОПК України О. Шевченко відносить стан використання інтелектуального потенціалу, відсутність у державі єдиної системи розвитку високих технологій в оборонно-промисловому комплексі [34].

Науковці К. Єфетова та М. Завгородня зазначають, що «використання резервів інноваційного розвитку оборонно-промислового комплексу в економіці країни безпосередньо залежить від підвищення рівня впорядкованості та захисту інтелектуальної власності» [35].

Стратегія воєнної безпеки України [8] визначає, що підготовка та ведення

всеосяжної оборони України здійснюватимуться в умовах, зокрема:

- «оновлення та розвитку виробничих потужностей підприємств оборонної промисловості, залучення інвестицій і використання значного науково-технічного потенціалу для власного та спільного з іноземними партнерами розроблення і виробництва сучасних озброєнь для оснащення сил оборони» [8].
- Успіх реалізації стратегії залежить, серед іншого, від «достатності економічного розвитку держави для нарощування можливостей оборонної промисловості щодо розроблення, виробництва і постачання силами оборони новітнього озброєння, військової та спеціальної техніки» [8].

Розвивати оборонну промисловість на інноваційній основі можливо, спираючись на розвиток інноваційної системи в Україні, однак сама система та наука перебувають у кризовому стані. Важливо також вирішити на законодавчому рівні питання про права інтелектуальної власності на результати наукових досліджень, використаних під час розроблення ОВТ [36].

До пріоритетних напрямів підготовки держави до збройного захисту національних інтересів В. Бегма відносить також «виконання державних цільових програм реформування та розвитку ОПК, розвиток його наукового, науково-технічного та виробничого потенціалу у спосіб стимулювання фундаментальних і пошукових досліджень в інтересах забезпечення обороноздатності держави, створення наукоємної високотехнологічної продукції військового та подвійного призначення» [9]. Автор акцентує увагу на тому, що в процесі формування та реалізації оборонно-промислової політики (ОПП) важливими проблемами є такі:

- «розвиток науково-технічної бази, інтелектуального потенціалу для розроблення і виробництва нових ОВТ і високотехнологічних товарів

цивільного використання та подвійного призначення;

- освоєння найважливіших критичних технологій для створення конкурентоспроможної продукції військового і цивільного призначення;
- забезпечення доступу до відсутніх в Україні критичних технологій, необхідних для створення конкурентоспроможної на світовому ринку продукції військового й цивільного призначення;
- розроблення перспективних проєктів основних типів ОВТ і нових конкурентоспроможних видів продукції цивільного призначення;
- законодавче й нормативно-правове забезпечення інноваційного розвитку ОПК» [9].

Зауважимо також, що до процесу створення та виробництва сучасного ОВТ активно підключається недержавний сектор національної економіки, у якому, за думкою фахівців НСІД, зосереджений значний потенціал у нарощуванні можливостей цього процесу. Однак «для його використання потрібні суттєві зміни в розвитку державно-приватного партнерства у сфері ОПК та вирішення існуючих тут проблем. Серед найважливіших з них — проблеми відносин держави з приватним бізнесом з питань взаєморозуміння та компромісів щодо гарантування інвестицій, ринків збуту, ціноутворення, випробування то-

варів військового призначення, інтелектуальної власності, роялті тощо» [29].

Нині оборонна промисловість України повинна розглядатися не як ізольована соціально-економічна система, а як така, що є складником промисловості держави й суттєво позитивно впливає на економіку та її інноваційний розвиток. Як засвідчує досвід провідних держав, такий підхід у межах ОПП дає змогу в ринкових умовах створити ефективні прибуткові компанії ОП, що мають потенціал для інноваційного розвитку. При цьому орієнтація на розвиток українського ОПК створює передумови для інноваційного розвитку всієї економіки, науки та освіти в державі [29].

Відповідні інтелектуальні та фінансові ресурси України повинні бути спрямовані на технологічне оновлення виробничої бази ОПК, удосконалення взаємодії між наукою та виробництвом, інтегрування у світову воєнно-промислову кооперацію та співробітництво, вирішення багатьох питань у сфері інтелектуальної власності.

Виконання основного завдання, яке стоїть перед ОПК щодо оснащення ЗС України модернізованим і новим ОВТ, потребує також вирішення багатьох питань у сфері інтелектуальної власності. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Конституція України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр>.
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
3. Полтораков О. Ю. Національна безпека в дефініційних вимірах Стратегічні пріоритети. № 4 (17), 2010 р.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України. Навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер. 544 с. 2004.
5. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
6. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : підручник. Київ : НАДУ, 2012. 544 с.

7. Горбулін В. П., Свергунов О. О. Концептуальні підходи до вдосконалення військово-технічної та оборонно-промислової політики України. *Стратегічні пріоритети*. № 1. 2013 р. С. 110–119.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021
URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.
9. Бегма В. М. Військово-технічна та оборонно-промислова політика України в сучасних умовах: аналіт. доп. / В. М. Бегма, О. О. Свергунов; упоряд. В. М. Маркелов, [за заг. ред. В. М. Бегми]. Київ: НІСД, 2013. 112 с.
URL: <http://www.niss.gov.ua>.
10. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України: аналіт. доп. / О. В. Собкевич, А. І. Сухоруков, А. В. Шевченко [та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2014. 152 с. (Сер. «Економіка», вип. 15).
11. Горбулін В. П. Україна потребує нової воєнно-технічної політики. URL: <http://defense-ua.com/rus/hotnews/?id=30647&prn=yes>.
12. Оборонна політика України на початку ХХІ століття: аналіт. доп. / В. М. Бегма, О. С. Александров, В. М. Маркелов [та ін.]; за ред. О. В. Литвиненка. Київ: НІСД, 2010. 72 с.
13. Бутнік-Сівєрський О. Б. Теоретичні засади нейтралізації внутрішніх та зовнішніх джерел загроз національній безпеці під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності за цільовою спрямованістю синапсу. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 1. С. 50–65.
14. Розвиток промислового потенціалу України в процесі післякризового відновлення / О. В. Собкевич, А. І. Сухоруков, В. Г. Савенко [та ін.]; за заг. ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2010. С. 24.
15. Чигирин К. Є. Роль інтелектуальної власності в розвитку держави. *Ефективна економіка*. 2015. № 6.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4165>.
16. М. Солощук, М. Капінос, Е. Лерантович. Економічні аспекти комерціалізації інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. 2008. № 12; 2009. № 1.
17. Єременко А. В. Проблеми комерціалізації інтелектуальної власності в умовах інтернаціоналізації світової економіки. *Актуальні проблеми інтелектуальної власності: матеріали виступів ІХ Міжн. наук.-практ. конф.* 5–9.09. 2005.
18. Давимюка С. Інтелектуальна власність в інноваційному розвитку економіки України: стан та прогностичні оцінки. *Інтелектуальна власність* 2010. № 12.
URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics>.
20. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації. Аналітична доповідь центру Разумкова. *Національна безпека і оборона*. 2004. № 7.
21. Ожеван М. А. Національна конкурентна розвідка у глобалізованому світі: нові виклики та загрози на тлі «казусу Сноудена». *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 4 (29).
22. Демидов Б., Величко А., Волощук І. *Тайний фронт. Національна безпека України*. 2005. № 7–8. С. 17–23.
23. Ткачук Т. Характерні особливості конкурентної розвідки та промислового шпигунства. *Персонал*. Вип. № 2/2007.
24. Ткачук Т. Ю. *Конкурентна розвідка*. Київ: НА СБ України, 2009. 272 с.
25. Жарінова А., Мосов С. Промислове шпигунство у системі світової конкуренції: історичні події та факти. *Інтелектуальна власність*. 2009. № 3.

26. Nokia подала в суд на Apple через порушення патентних прав.
URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?nokia_podala_v_sud_na_apple_.
27. Samsung оштрафували на \$400 мільйонів.
URL: <https://economics.unian.ua/finance/10156082-patentna-viyna-samsung-oshtrafuvali-na-400-milyoniv.html>.
28. «Антонов» отсудил у російського авіазаводу «Авіакор» почти \$3 млн.
URL: https://sensor.net/ru/news/399637/antopov_.
29. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2016 році». Київ : НІСД, 2016. 688 с. Електронна версія: www.niss.gov.ua.
30. Україна в списку країн, які мають проблеми з інтелектуальною власністю — Єврокомісія.
URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/01/10/655639/>.
31. Проблеми і пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Я. А. Жаліло, С. І. Архієреєв, Я. Б. Базиліук [та ін.]. Київ : НІСД, 2005. С. 3.
32. Савенко В. Г. Загрози економічній безпеці України у сфері інтелектуальної власності. Стратегічна панорама. 2009. № 4. С. 109–118.
33. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
34. Шевченко О. В. Проблемні питання розвитку науково-технологічного потенціалу ОПК України. Стратегічні пріоритети. 2010. № 4 (17). С. 103–108.
35. Єфетова К. Ф., Завгородня М. Ю. Вплив потенціалу оборонно-промислового комплексу на розвиток високотехнологічного виробництва національної економіки. Стратегічна панорама 2010. № 1 (38). С. 116–127.
36. Оборонно-промисловий комплекс України потребує чіткої стратегії розвитку. URL: <http://www.uspp.org.ua/news/1466.oboronno-promisloviy-kompleks-ukraini-potrebu-chitkoi-strategii-rozvitku.htm>.
37. Свергунов О. О. Стратегічне планування військово-технічної політики: світовий досвід. Стратегічні пріоритети. 2013. № 3 (28). С. 128–137.
38. Питання державного оборонного замовлення : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 р. № 464.
URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-n.
39. URL: glavcom.ua; hromadske.ua; tyzhden.ua; ukraine.segodnya.ua; hronika.info; ua.racurs.com; 112.ua; <https://socportal.info>; informnapalm.org; ukranews.com; expres.ua; newsyou.info; strana.ua; www.pravda.com.ua; zik.ua; hronika.info; lenta.ua; www.facenews.ua; <http://u-news.com.ua>; <https://gazeta.ua>; <https://kriminal.tv>; <https://shotam.info>; <https://mil.in.ua>; <https://www.radiosvoboda.org>.
40. Країна, здатна створити «Кольчугу», може впевнено дивитися в майбутнє.
URL: https://dt.ua/SCIENCE/krayina,_zdatna_stvoriti_kolchugu,_.
41. Був опублікований патент на Український танк T-Rex.
URL: <https://uprom.info/news/vpk/biv-opublikovaniy-patent-na-tank-t-rex/>.
42. В Україні розробили нову зенітну ракету. URL: https://gazeta.ua/articles/donbas/_v-ukrayini-rozrobili-novu-zenitnu-raketu/837735.
43. Електронні гармати, супутники: показали ТОП військових винаходів України. URL: https://gazeta.ua/articles/donbas/_elektronni-garmati-suputniki-rokazali-top-vijskovih-vinahodiv-ukrayini/903419.
44. Андрощук Г. Захист результатів інтелектуальної діяльності в оборонно-промисловому комплексі України: стан та проблеми. URL: <https://cacds.org.ua/?p=2413>.
45. Про державну таємницю : Закон України від 21.09.99 № 1079.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

46. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. *Можливі порушення прав інтелектуальної власності при розробленні озброєння та військової техніки. Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2017. № 4. С. 38–48.
47. *В Україні досі не розв'язано проблему роялті для розробників ОВТ.*
URL: <http://orpk.com.ua>.
48. Бегма В. М., Мокляк С. П., Толочний Ю. В. *Офсетна практика в системі ВТС України як чинник забезпечення економічної безпеки держави. Стратегічні пріоритети.* 2010. № 4 (17). С. 100–103.
49. *Актуальні проблеми реалізації політики національної безпеки України в оборонній сфері.* Вип. 27 / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : ДП НВЦ «Євроатлантикінформ». 2006. 192 с.
50. *Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами : Указ Президента України від 21.04.99 № 422.* URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
51. *Економічне, сильніше і дешевше аналогів.* URL: https://sensor.net.ua/video_news/3085765/ekonomichnee_moschnee_i_deshevle_analogov_.
52. Щеглюк Б. П. *Експорт військових технологій у контексті забезпечення національної безпеки України. Стратегічні пріоритети.* 2014. № 1 (30). С. 150–157.
53. Горбулін В. П. *Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський.* Київ, ДП НВЦ «Євроатлантикінформ». 2007. 592 с.
54. Жаліло Я. А. *Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика : монографія.* Київ : НІСД, 2003. 368 с.
55. Бадрак В. В. *Експорт XXI: ставки на технології.* Дзеркало тижня. 2003. № 2.
56. *Україна ділиться технологіями з США.*
URL: <http://www.expert.ua/novosti/0/290-ukraina-delitsya-tehnologiyami-s-ssha-eks-zamestitel-nachalnika-genshtaba-usu--video->.
57. *Військово-технічне співробітництво в умовах глобалізації: український вимір : зб. мат-лів круглого столу / В. М. Бегма ; за заг. ред. О. В. Литвиненка.* Київ : НІСД, 2011. 80 с.
58. *Офсетна політика держав в умовах глобалізації. Оцінки та прогнози : монографія / В. М. Бегма, С. П. Мокляк, О. О. Свергунов, Ю. В. Толочний ; за заг. ред. В. М. Бегми.* Київ : НІСД, 2011. 352 с.
59. Боднарчук Р. В. *Пріоритети інвестиційно-інноваційної політики в оборонно-промисловому комплексі України. Стратегічні пріоритети.* 2011. № 3 (20). С. 102–110.
60. Бадрак В. *Офсетная тропа на запад / В. Бадрак, С. Згурець.* Зеркало недели. 2008. 8–14 марта. URL: <http://www.zn.kiev.ua/1000/1550/62307/>.
61. Бегма В. М., Мокляк С. П., Свергунов О. О. *Розвиток оборонної промисловості України та проблемні питання офсетної політики. Стратегічні пріоритети.* 2012. № 2 (23). С. 173–180.
62. Демидов Б. А. *Системно-концептуальные основы деятельности в военно-технической области : в 3-х кн. Кн. 2. Организационно-методические основы деятельности в военно-технической области / под ред. Б. А. Демидова ; Ф. Величко, И. В. Волощук.* Київ : Технологічний парк., 2006. 1152 с. 128 ил.
63. *Про затвердження Порядку укладення компенсаційних (офсетних) договорів та видів компенсацій, що можуть надаватися за компенсаційними (офсетними) договорами : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. № 432.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2011-%D0%BF#Text>.
64. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

65. Угода про співробітництво у сфері науки і технологій між Україною та Європейським Співтовариством.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_194.
66. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій : Закон України від 15.04.2009 р. № 1262. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-17>.
67. Охорона інтелектуальної власності у військово-технічній сфері / Зайківський О. Б. та ін. : монографія. Київ. ВД Дмитра Бураго. 2015. 560 с.
68. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Особливості охорони інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. № 5. С. 5–16.
69. Міждержавні угоди України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
70. Питання передачі науково-технічної продукції до капіталу спільного українсько-бразильського підприємства бінаціональної компанії «Алкантара Циклон Спейс» : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.01.2010 р. № 3. URL: <https://www.kmi.gov.ua/ua/npras/243240482>.
71. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Порушення прав інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2017. № 5. С. 32–43.
72. Верховний суд відправив за ґрати китайського шпигуна: крав ракетні технології. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/08/28/7264465/>.
73. Семененко О. М., Бойко Р. В., Водчиць О. Г., Добровольський Ю. Б., Бердочник Д. В., Ярошенко А. В. Основні методологічні аспекти воєнно-економічного забезпечення обороноздатності держави: теорія та практика. Системи озброєння і військова техніка. 2017, № 3 (51). С. 165–175.
74. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навчальний посібник. 2009. Київ : КНТ. 576 с.
75. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, В. Ю. Цюкало, В. О. Паливода, С. В. Дрьомов, С. В. Сьомін. Київ : НІСД, 2015. 58 с.
URL: <http://www.niss.gov.ua>.
76. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБУ від 12.08.05 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
77. Свергунов О. О. Тенденції розвитку оборонної промисловості в умовах глобалізації. Стратегічні пріоритети. 2012. № 1 (22). С. 154–160.
78. Цибульов П. М. Розподіл майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, що створені з використанням державних коштів. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Випуск 1, Том 2. Інститут інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія», Київ. 2012.
79. Становлення і розвиток недержавних суб'єктів сектору безпеки України (система безпеки підприємництва) : аналіт. доп. / В. В. Крутов, В. Г. Пуліпчук ; за ред. О. О. Котелянець. Київ : НІСД, 2011. 136 с.
1. Konstytutsiia Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-vr>.
2. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
3. Poltorakov O. Yu. Natsionalna bezpeka v definitynykh vymirakh Stratehichni priorytety. № 4 (17), 2010 r.
4. Kolpakov V. K. Administratyvne pravo Ukrainy. Navchalnyi posibnyk. Kyiv : Yurinkom Inter. 544 s. 2004.
5. Pro oboronu Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. № 1932. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

6. Sytnyk H. P. *Derzhavne upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiino-pravovi zasady) : pidruchnyk*. Kyiv : NADU, 2012. 544 s.
7. Horbulin V. P., Sverhunov O. O. *Kontseptualni pidkhody do vdoskonalennia viiskovo-tekhnichnoi ta oboronno-promyslovoi polityky Ukrainy. Stratehichni priorityty*. № 1. 2013 r. S. 110–119.
8. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 r. № 121/2021*
URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.
9. Behma V. M. *Viiskovo-tekhnichna ta oboronno-promyslova polityka Ukrainy v suchasnykh umovakh : analit. dop.* / V. M. Behma, O. O. Sverhunov; uporiad. V. M. Markelov, [za zah. red. V. M. Behmy]. Kyiv : NISD, 2013. 112 s.
URL: <http://www.niss.gov.ua>.
10. *Innovatsiinyi rozvytok promyslovosti yak skladova strukturnoi transformatsii ekonomiky Ukrainy : analit. dop.* / O. V. Sobkevych, A. I. Sukhorukov, A. V. Shevchenko [ta in.] ; za red. Ya. A. Zhalila. Kyiv : NISD, 2014. 152 s. (Ser. «*Ekonomika*», vyp. 15).
11. Horbulin V. P. *Ukraina potrebuie novoi voienno-tekhnichnoi polityky*. URL: <http://defense-ua.com/rus/hotnews/?id=30647&prn=yes>.
12. *Oboronna polityka Ukrainy na pochatku KhKhI stolittia : analit. dop.* / V. M. Behma, O. S. Aleksandrov, V. M. Markelov [ta in.] ; za red. O. V. Lytvynenka. Kyiv : NISD, 2010. 72 s.
13. Butnik-Siverskyi O. B. *Teoretychni zasady neitralizatsii unutrishnikh ta zovnishnikh dzherel zahroz natsionalnii bezpetsi pid vplyvom rozvytku sfery intelektualnoi vlasnosti za tsilovoiiu spriamovanistiu synapsu. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2020. № 1. S. 50–65.
14. *Rozvytok promysloвого potentsialu Ukrainy v protsesi pisliakryzovoho vidnovlennia* / O. V. Sobkevych, A. I. Sukhorukov, V. H. Savenko [ta in.] ; za zah. red. Ya. A. Zhalila. Kyiv : NISD, 2010. S. 24.
15. Chyhyryn K. Ye. *Rol intelektualnoi vlasnosti v rozvytku derzhavy. Efektyvna ekonomika*. 2015. № 6.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4165>.
16. M. Soloshchuk, M. Kapinos, E. Lerantovych. *Ekonomichni aspekty komertsializatsii intelektualnoi vlasnosti*. *Intelektualna vlasnist*. 2008. № 12; 2009. № 1.
17. Ieremenko A. V. *Problemy komertsializatsii intelektualnoi vlasnosti v umovakh internatsionalizatsii svitovoi ekonomiky. Aktualni problemy intelektualnoi vlasnosti : materialy vystupiv IX Mizhn. nauk.-prakt. konf.* 5–9.09. 2005.
18. Davymuka S. *Intelektualna vlasnist v innovatsiinomu rozvytku ekonomiky Ukrainy: stan ta prohnozni otsinky*. *Intelektualna vlasnist* 2010. № 12.
19. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics>.
20. *Innovatsiinyi rozvytok v Ukraini: naiavnyi potentsial i kliuchovi problemy yoho realizatsii*. *Analitychna dopovid tsentru Razumkova. Natsionalna bezpeka i oborona*. 2004. № 7.
21. Ozhevan M. A. *Natsionalna konkurentna rozvidka u hlobalizovanomu sviti: novi vyklyky ta zahrozy na tli «kazusu Snouden»*. *Stratehichni priorityty*. 2013. № 4 (29).
22. Demydov B., Velychko A., Voloshchuk Y. *Tainyi front. Natsionalna bezpeka Ukrainy*. 2005. № 7–8. S. 17–23.
23. Tkachuk T. *Kharakterni osoblyvosti konkurentnoi rozvidky ta promysloвого shpyhunstva*. *Personal*. Vyp. № 2/2007.
24. Tkachuk T. Yu. *Konkurentna rozvidka*. Kyiv : NA SB Ukrainy, 2009. 272 s.
25. Zharinova A., Mosov S. *Promyslove shpyhunstvo u systemi svitovoi konkurentsii: istorychni podii ta fakty*. *Intelektualna vlasnist*. 2009. № 3.

26. Nokia podala v sud na Apple cherez porushennia patentnykh prav.
URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?nokia_podala_v_sud_na_apple_.
27. Samsung oshtrafuvaly na \$400 milioniv.
URL: <https://economics.unian.ua/finance/10156082-patentna-viy-na-samsung-oshtrafuvali-na-400-milyoniv.html>.
28. «Antonov» otsudyl u rosyiskoho avyazavoda «Avyakor» pochty \$3 mln.
URL: https://censor.net/ru/news/399637/antonov_.
29. Analychna dopovid do Shchorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnurishnie ta zovnishnie stanovyshe Ukrainy u 2016 rotsi». Kyiv : NISD, 2016. 688 s. Elektronna versia: www.niss.gov.ua.
30. Ukraina v spysku krain, yaki maiut problemy z intelektualnoiu vlasnistiu — Yevrokomiisia. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/01/10/655639/>.
31. Problemy i priorytety formuvannia innovatsiinoi modeli rozvytku ekonomiky Ukrainy / Ya. A. Zhalilo, S. I. Arkhiereiev, Ya. B. Bazyluk [ta in.]. Kyiv : NISD, 2005. S. 3.
32. Savenko V. H. Zahrozy ekonomichnii bezpetsi Ukrainy u sferi intelektualnoi vlasnosti. *Stratehichna panorama*. 2009. № 4. S. 109–118.
33. Pro zasady vnurishnoi i zovnishnoi polityky : Zakon Ukrainy vid 01.07.2010 r. № 2411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
34. Shevchenko O. V. Problemni pytannia rozvytku naukovo-tekhnologichnoho potentsialu OPK Ukrainy. *Stratehichni priorytety*. 2010. № 4 (17). S. 103–108.
35. Iefetova K. F., Zavorodnia M. Yu. Vplyv potentsialu oboronno-promyslovoho kompleksu na rozvytok vysokotekhnologichnoho vyrobnytstva natsionalnoi ekonomiky. *Stratehichna panorama* 2010. № 1 (38). S. 116–127.
36. Oboronno-promyslovyi kompleks Ukrainy potrebuie chitkoi stratehii rozvytku. URL: <http://www.uspp.org.ua/news/1466.oboronno-promisloviy-kompleks-ukraini-potrebu-chitkoi-strategii-rozvitku.htm>.
37. Sverhunov O. O. Stratehichne planuvannia viiskovo-tekhnichnoi polityky: sivitovy dosvid. *Stratehichni priorytety*. 2013. № 3 (28). S. 128–137.
38. Pytannia derzhavnogo oboronnoho zamovlennia : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.04.2011 r. № 464.
URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-p.
39. URL: glavcom.ua; hromadske.ua; tyzhden.ua; ukraine.segodayna.ua; hronika.info; ua.racurs.ua; 112.ua; <https://socportal.info>; informnapalm.org; ukranews.com; expres.ua; newsyou.info; strana.ua; www.pravda.com.ua; zik.ua; hronika.info; lenta.ua; www.facenews.ua; <http://u-news.com.ua>; <https://gazeta.ua>; <https://kriminal.tv>; <https://shotam.info>; <https://mil.in.ua>; <https://www.radiosvoboda.org>.
40. Kraina, zdatna stvoryty «Kolchuhu», mozhe upevneno dyvytysia v maibutnie.
URL: https://dt.ua/SCIENCE/krayina_zdatna_stvoriti_kolchuhu_.
41. Bu opublikovanyi patent na Ukrainyskyi tank T-Rex.
URL: <https://uprom.info/news/vpk/buv-opublikovany-patent-na-tank-t-rex/>.
42. V Ukraini rozrobyly novu zenitnu raketu. URL: https://gazeta.ua/articles/donbas/_v-ukrayini-rozrobili-novu-zenitnu-raketu/837735.
43. Elektronni harmaty, suputnyky: pokazaly TOP viiskovykh vynakhodiv Ukrainy.
URL: https://gazeta.ua/articles/donbas/_elektronni-garmati-suputniki-pokazali-top-vijskovih-vinahodiv-ukrayini/903419.
44. Androshchuk H. Zakhyst rezultativ intelektualnoi diialnosti v oboronno-promyslovomu kompleksi Ukrainy: stan ta problemy. URL: <https://cacds.org.ua/?p=2413>.
45. Pro derzhavnu taiemnytsiu : Zakon Ukrainy vid 21.09.99 № 1079. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
46. Zaykivskiy O. B., Onistrat O. A. Mozhlyvi porushennia prav intelektualnoi vlasnosti pry rozroblenni ozbroiennia ta viiskovoi tekhniki. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2017. № 4. S. 38–48.

47. V Ukraini dosi ne rozviazano problemu roialti dlia rozrobnykiu OVT.
URL: <http://opk.com.ua>.
48. Behma V. M., Mokliak S. P., Tolochnyi Yu. V. Ofsetna praktyka v systemi VTS Ukrainy yak chynnyk zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy. *Stratehichni priorytety*. 2010. № 4 (17). S. 100–103.
49. Aktualni problemy realizatsii polityky natsionalnoi bezpeky Ukrainy v oboronni sferi. Vyp. 27 / za zah. red. V. P. Horbulina. Kyiv : DP NVTs «Ievroatlankykinform». 2006. 192 s.
50. Pro zakhody shchodo vdoskonalennia viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z inozemnyimi derzhavami : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21.04.99 № 422. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
51. Ekonomychnee, moshchnee y desheвле analogov. URL: https://censor.net.ua/video_news/3085765/ekonomichnee_moshchnee_i_desheвле_analogov_.
52. Shchehliuk B. P. Eksport viiskovykh tekhnolohii u konteksti zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Stratehichni priorytety*. 2014. № 1 (30). S. 150–157.
53. Horbulin V. P. Systemno-kontseptualni zasady stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy / V. P. Horbulin, A. B. Kachynskiy. Kyiv , DP NVTs «Ievroatlankykinform». 2007. 592 s.
54. Zhalilo Ya. A. Ekonomichna stratehiia derzhavy: teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia. Kyiv : NISD, 2003. 368 s.
55. Badrak V. V. Eksport XXI: stavky na tekhnolohii. *Dzerkalo tyzhnia*. 2003. № 2.
56. Ukrayna delitsia tekhnolohiyami s SSHA.
URL: <http://www.expert.ua/novosti/0/290-ukraina-delitsia-tehnologiyami-s-sshaks-zamestitel-nachalnika-genshtaba-usu--video->.
57. Viiskovo-tekhnicne spivrobotnytstvo v umovakh hlobalizatsii: ukrainskyi vymir : zb. mat-liv kruhloho stolu / V. M. Behma ; za zah. red. O. V. Lytvynenka. Kyiv : NISD, 2011. 80 s.
58. Ofsetna polityka derzhav v umovakh hlobalizatsii. Otsinky ta prohnozy : monohrafiia / V. M. Behma, S. P. Mokliak, O. O. Sverhunov, Yu. V. Tolochnyi ; za zah. red. V. M. Behmy. Kyiv : NISD, 2011. 352 s.
59. Bodnarchuk R. V. Priorytety investytsiino-innovatsiinoi polityky v oboronno-promyslovomu kompleksi Ukrainy. *Stratehichni priorytety*. 2011. № 3 (20). S. 102–110.
60. Badrak V. Ofsetnaia tropa na zapad / V. Badrak, S. Zghurets. *Zerkalo nedely*. 2008. 8–14 marta. URL: <http://www.zn.kiev.ua/1000/1550/62307/>.
61. Behma V. M., Mokliak S. P., Sverhunov O. O. Rozvytok oboronnoi promyslovosti Ukrainy ta problemni pytannia ofsetnoi polityky. *Stratehichni priorytety*. 2012. № 2 (23). S. 173–180.
62. Demydov B. A. Systemno-kontseptualnye osnovy deiatelnosti v voenno-tekhnycheskoi oblasti : v 3-kh kn. Kn. 2. Orhanyzatsyonno-metodycheskye osnovy deiatelnos-ty v voenno-tekhnycheskoi oblasti / pod red. B. A. Demydova ; F. Velychko, Y. V. Voloshchuk. Kyiv : Tekhnolohichni park., 2006. 1152 s. 128 yl.
63. Pro zatverdzhennia Poriadku ukladennia kompensatsiinykh (ofsetnykh) dohovoriu ta vydiv kompensatsii, shcho mozhut nadavatysia za kompensatsiinyimi (ofsetnyimi) dohovorami : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.04.2011 r. № 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2011-%D0%BF#Text>.
64. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavami-chlenami, z inshoi storony.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
65. Uhoda pro spivrobotnytstvo u sferi nauky i tekhnolohii mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Spivtovarystvom.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_194.

66. Pro ratyfikatsiiu Uhody mizh Uriadom Ukrainy ta Uriadom Spoluchenykh Shtativ Ameryky pro spivrobotnytstvo u sferi nauky ta tekhnolohii : Zakon Ukrainy vid 15.04.2009 r. № 1262. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-17>.
67. Okhorona intelektualnoi vlasnosti u viiskovo-tekhnichnii sferi / Zaikivskiy O. B. ta in. : monografiia. K.yiv. VD Dmytra Buraho. 2015. 560 s.
68. Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A. Osoblyvosti okhorony intelektualnoi vlasnosti pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2016. № 5. S. 5–16.
69. Mizhderzhavni uhody Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
70. Pytannia peredachi naukovo-tekhnichnoi produktsii do kapitalu spilnogo ukraïnsko-brazyl'skoho pidpriemstva binatsionalnoi kompanii «Alkantara Tsyklon Speis» : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.01.2010 r. № 3. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/243240482>.
71. Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A. Porushennia prav intelektualnoi vlasnosti pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2017. № 5. S. 32–43.
72. Verkhovnyi sud vidpravyy za graty kytaiskoho shpyhuna: krav raketni tekhnolohii. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/08/28/7264465/>.
73. Semenenko O. M., Boiko R. V., Vodchyt's O. H., Dobrovolskyi Yu. B., Berdochnyk D. V., Yaroshenko A. V. Osnovni metodolohichni aspekty voïenno-ekonomichnogo zabezpechennia oboronozdatnosti derzhavy: teoriia ta praktyka. Systemy ozbroïennia i viiskova tekhnika. 2017, № 3 (51). S. 165–175.
74. Lipkan V. A. Natsionalna bezpeka Ukrainy : navchalnyi posibnyk. 2009. Kyiv : KNT. 576 s.
75. Kontseptualni zasady rozvytku systemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy : analit. dop. / O. O. Reznikova, V. Yu. Tsiukalo, V. O. Palyvoda, S. V. Dromov, S. V. Somin. Kyiv : NISD, 2015. 58 s. URL: <http://www.niss.gov.ua>.
76. Pro zatverdzhennia Zvodu vidomosteï, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu : nakaz SBU vid 12.08.05 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
77. Sverhunov O. O. Tendentsii rozvytku oboronnoi promyslovosti v umovakh hlobalizatsii. Stratehichni priorytety. 2012. № 1 (22). S. 154–160.
78. Tsybulov P. M. Rozpodil mainovykh prav na obiekty intelektualnoi vlasnosti, shcho stvoreni z vykorystanniam derzhavnykh koshtiv. Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti. Vypusk 1, Tom 2. Instytut intelektualnoi vlasnosti Natsionalnogo universytetu «Odeska yurydychna akademiia», Kyiv. 2012.
79. Stanovlennia i rozvytok nederzhavnykh subiektiv sektoru bezpeky Ukrainy (systema bezpeky pidpriemnytstva) : analit. dop. / V. V. Krutov, V. H. Pylypchuk ; za red. O. O. Kotelianets. Kyiv : NISD, 2011. 136 s.

Надійшла до редакції 15.06.2021 року

Зайковский А., Онистрат А. Роль интеллектуальной собственности в обеспечении обороноспособности государства. Рассматриваются основные положения законодательства Украины, определяющие государственную политику в области национальной безопасности и обороны, по урегулированию вопросов, связанных с обеспечением обороноспособности государства. Исследована роль интеллектуальной собственности во всех компонентах системы обеспечения обороноспособности Украины. Отмечается важность обеспечения защиты интеллектуальной собственности в процессе реализации мер по повышению обороноспособности государства и необходимости совершенствования соответствующего законодательства. Предложены рекомендации по совершенствованию норматив-

но-правового обеспечения национальной безопасности и обороны в целях решения проблемных вопросов интеллектуальной собственности в этой сфере.

Ключевые слова: обороноспособность, интеллектуальная собственность, нормативно-правовое обеспечение

Zaikivskyi O., Onistrat O. The role of intellectual property in security defense capacity of the state. The conceptual issues of the legislation of Ukraine, which determine the state policy in the field of national security and defence, regarding the settlement of issues related to ensuring the state defence capabilities are considered. The scientific publications on actual questions in this sphere concerning problems and prospects of increase of defence capability of Ukraine are analysed.

The role of intellectual property in all components of Ukraine's defence system has been studied, and it has been noted that unresolved problems in the field of intellectual property management pose an increasing threat to Ukraine's national security.

The importance of ensuring the protection of intellectual property in the process of implementing measures to improve the defence capabilities of the state and the need to improve legislation in this area is defined.

Recommendations for improving the regulatory framework for national security and defence in order to address the problematic issues of intellectual property in this area are submitted.

State defence capability is the ability of state to defend itself in the event of armed aggression or armed conflict. It consists of material and immaterial elements and is a set of military, economic, social and moral and political potential in the field of defence and appropriate conditions for its implementation.

Resolving the issues of reforming not only the Armed Forces of Ukraine, but first the entire state, modernization and rearmament of the Ukrainian army has become a vital necessity. Only the solution of this issue will allow to raise the defence capability of our state to the proper level for the preservation of independent Ukraine.

Ensuring the military security of Ukraine largely depends on equipping the Armed Forces of Ukraine with modern types and models of weapons and military equipment, developed on the basis of intellectual property rights.

It is the military-technical sphere where the objects of intellectual property rights belonging to the sphere of national security and defence are created, and the state is obliged to ensure their protection. This will increase the competitiveness of the domestic defence industry and make claims impossible for anyone in the mass production of weapons and military equipment for their own needs and for exports, which directly affects defence capabilities.

And this requires proper protection of intellectual property rights both in the process of own production of weapons and military equipment, as well as in military-technical cooperation.

Keywords: defense capability, intellectual property, regulatory support